

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ У КУРСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

METHODS OF TEACHING TERMINOLOGY IN A PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE COURSE FOR TECHNICAL SPECIALTIES

Стаття присвячена методиці навчання термінології у курсі професійної іноземної мови, що є важливим компонентом формування мовної та професійної компетентності магістрів технічних спеціальностей. У статті розглядаються сучасні методичні підходи до викладання спеціалізованої лексики, підкреслюється значення компетентнісного підходу, який спрямований на активне засвоєння та застосування термінології у реальних професійних ситуаціях. З огляду на сучасні вимоги до підготовки магістрів, стаття висвітлює необхідність інтеграції автентичних текстів, мультимедійних ресурсів та інтерактивних завдань у навчальний процес. У статті наголошується, що ефективне засвоєння термінології вимагає використання комплексного підходу, що включає роботу з текстами, тлумачення термінів, складання власних словників та активне застосування спеціалізованої лексики у професійному мовленні. Особливу увагу приділено етапам навчання термінології: переглядовому читанню, аналізу термінів, складанню персональних глосаріїв та їх використанню у комунікативних ситуаціях. Запропонована методика ґрунтується на асоціативно-рефлексивній теорії навчання, яка передбачає систематичне використання термінології у різних контекстах для закріплення міцних асоціативних зв'язків.

У статті також наведено приклади тренувальних вправ для засвоєння термінологічної лексики, зокрема аналіз синонімів і антонімів, переклад термінів, класифікацію лексики, комунікативні вправи та складання текстів з використанням професійної термінології. Підкреслюється, що такі вправи сприяють розвитку мовних навичок та забезпечують якісне засвоєння спеціалізованої лексики.

У висновках наголошується, що ефективне навчання термінології відіграє важливу роль у підготовці магістрів технічних спеціальностей до професійної діяльності, оскільки володіння спеціалізованою лексикою є ключовим чинником успішної міжнародної комунікації. Також у статті надані рекомендації щодо впровадження сучасних методик викладання термінології, що враховують потреби студентів та вимоги професійного середовища.

Ключові слова: термінологія, професійна іноземна мова, компетентнісний підхід, автентичні тексти, методи навчання.

The article is devoted to the methodology of teaching terminology in the course of a professional foreign language, which is an important component of the formation of linguistic and professional competence of masters of technical specialties. Modern methodological approaches to teaching specialized vocabulary, emphasizing the importance of the competence approach, which is aimed at active learning and application of terminology in real professional situations are discussed in the article.

Considering the current requirements for master's degree programs, the article highlights the need to integrate authentic texts, multimedia resources and interactive tasks into the learning process. The article emphasizes that effective mastering of terminology requires the use of an integrated approach that includes working with texts, interpreting terms, compiling one's own dictionaries and active use of specialized vocabulary in professional speech.

Particular attention is paid to the stages of learning terminology: review reading, term analysis, compiling personal glossaries and their use in communicative situations. The proposed methodology is based on the associative-reflective theory of learning, which involves the systematic use of terminology in different contexts to strengthen strong associative connections.

The article also provides examples of training exercises for mastering terminological vocabulary, including analysis of synonyms and antonyms, translation of terms, classification of vocabulary, communication exercises and composing texts using professional terminology. It is emphasized that such exercises contribute to the development of language skills and ensure the quality of specialized vocabulary.

The conclusions emphasize that effective teaching of terminology plays an important role in preparing masters for professional activities, since mastery of specialized vocabulary is a key factor in successful international communication. The article provides recommendations for the implementation of modern terminology teaching methods that include the needs of students and the requirements of the professional environment.

Key words: terminology, professional foreign language, competence-based approach, authentic texts, teaching methods.

УДК 378.091.33:001.4:81'243
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/83.1.30>

Ільєнко О.Л.,
докт. пед. наук,
професор кафедри іноземної філології та перекладу
Харківського національного
університету міського господарства
імені О.М. Бекетова

Гаврилова О.В.,
ст. викладач кафедри іноземної
філології та перекладу
Харківського національного
університету міського господарства
імені О.М. Бекетова

Гнатишева О.О.,
ст. викладач кафедри іноземної
філології та перекладу
Харківського національного
університету міського господарства
імені О.М. Бекетова

Постановка проблеми. Навчання термінології у курсі професійної іноземної мови відіграє ключову роль у формуванні компетентності магістрів, забезпечуючи їхню здатність ефективно спілкуватися у професійному середовищі. В умовах глобалізації та міжнародної співпраці знання професійної лексики є важливим компонентом успішної комунікації.

У стандарті вищої освіти України для другого (магістерського) рівня методологічною основою

виступає компетентнісний підхід, який акцентує увагу на результатах освіти, визначених в термінах компетенцій. Реалізація компетентнісного підходу проявляється у вимогах до результатів освоєння основних дисциплін освітніх програм. Випускники магістратури в результаті освоєння освітньої програми мають сформувати низку загальнокультурних та професійних компетенцій, які окремо сформульовані у стандарті кожного

напрямку підготовки магістрів. Як результат освоєння ОПП магістратури з дисципліни «Професійна іноземна мова» випускник неможливого вузу повинен мати таку загальнокультурну компетенцію, як здатність вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення і презентації результатів професійної діяльності, досліджень та проєктів, тобто вільно користуватися іноземною мовою як засобом професійного спілкування [8]. Очевидно, що згідно зі стандартами вищої освіти України, основою навчання є компетентнісний підхід, що спрямований на формування у студентів не лише знань, але й навичок їх практичного застосування. Магістри повинні оволодіти іноземною мовою як засобом професійного спілкування, що неможливо без знання спеціалізованої термінології.

Мета статті. Метою дослідження є розробка та обґрунтування ефективних методик навчання термінології у курсі професійної іноземної мови, які сприятимуть формуванню мовної та професійної компетентності студентів. Особливу увагу приділено інтеграції сучасних освітніх технологій, автентичних текстів та комунікативних практик для покращення засвоєння спеціалізованої лексики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Методи навчання термінологічної лексики розглядали Кравченко Т. М., Брецько І. І., Бопко І. З., Шевчук Т. Р., Гончаренко С. У., Зимня І. А. та інші. Зокрема у своїй роботі «Методи та прийоми навчання термінологічної лексики у курсі англійської мови професійного спрямування для студентів спеціальності «Маркетинг» Кравченко Т. М., Брецько І. І., Бопко І. З. аналізують структурно-семантичні особливості термінів та пропонують ефективні методи їх засвоєння, включаючи використання освітніх веб-ресурсів та новітніх інформаційних технологій. Вони наголошують на важливості інтеграції термінології у професійні тексти та комунікативні ситуації [3]. Шевчук Т. Р. акцентує увагу на відповідності рівня кваліфікації майбутніх фахівців європейським стандартам. Вона аналізує процес засвоєння термінології, способи її творення та особливості перекладу інтернаціональної лексики [6; 7]. Гончаренко С. У. досліджує роль термінології у професійній комунікації та її вплив на формування компетентності студентів. У своїх працях він розглядає методи активного засвоєння термінів через інтерактивні вправи та автентичні тексти [1]. У свою чергу Комарова О. В. пропонує методи навчання термінології через моделювання професійних ситуацій та використання мультимедійних технологій [4]. Зимня І. А. у своїй роботі аналізує когнітивні аспекти засвоєння термінології та роль асоціативно-рефлекторної теорії у навчанні професійної іноземної мови [2]. Автори наголошують на тому, що одна з умов успішного спілкування іноземною мовою на доступному студентам

рівні – якісно сформовані лексичні та перекладацькі мовні навички, які є важливими компонентами мовної компетенції та змісту навчання іноземної мови.

Аналіз наукових праць показує, що навчання термінології у курсі професійної іноземної мови потребує комплексного підходу, який включає використання автентичних текстів, інтерактивних методів навчання та сучасних технологій. Саме компетентнісний підхід та методи активного засвоєння термінів сприяють ефективному формуванню професійної мовної компетентності студентів.

Актуальність дослідження. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю якісного формування термінологічної компетенції магістрів у контексті міжнародного професійного спілкування. В умовах глобалізації та зростання вимог до володіння іноземними мовами навчання спеціалізованої лексики набуває критичного значення. Компетентнісний підхід до навчання іноземної мови вимагає впровадження методів, які не лише забезпечують засвоєння термінології, а й формують навички її активного застосування у професійному середовищі. Важливість цього дослідження полягає у розробці дидактичних принципів навчання термінів та пошуку оптимальних методів їх засвоєння через інтерактивні вправи та ситуаційне моделювання.

Виклад основного матеріалу. Одна з умов успішного спілкування іноземною мовою на доступному студентам рівні – якісно сформовані лексичні та перекладацькі мовні навички, які є важливими компонентами мовної компетенції та змісту навчання іноземної мови. Навчання англійської термінології передбачає використання сучасних методик, спрямованих на сприйняття інформації. Основним джерелом таких знань є автентичні тексти, що дозволяють студентам виявити, аналізувати та засвоювати нову лексику. Ефективне засвоєння термінології у курсі професійної іноземної мови значною мірою залежить від правильно організованого процесу роботи з текстами. Вони виступають основним джерелом термінологічної інформації, забезпечуючи студентам можливість не лише ознайомитися зі спеціалізованою лексикою, а й активно використовувати її у мовленні.

Робота з текстами передбачає кілька ключових етапів, які сприяють глибокому розумінню та засвоєнню термінології. При сприйнятті текстової інформації у сфері професійного спілкування можна виділити чотири етапи для виявлення термінологічної лексики і подальшою їх реалізацією на заняттях з навчання діалогічного та монологічного мовлення.

1. Переглядове читання та аудіювання автентичного тексту. На цьому етапі студенти знайомляться з текстом загалом, визначаючи основну тему та структуру матеріалу. Переглядове читання

дозволяє швидко оцінити зміст тексту і виявити спеціалізовані терміни. Аудіювання, у свою чергу, сприяє розвитку навичок сприйняття термінології на слух, що є важливим для професійного спілкування. Основні завдання, які необхідно виконати під час читання це виявлення ключових термінів у тексті, формулювання загальної теми тексту та визначення контексту використання термінів.

2. Професійне тлумачення термінів. Наступним кроком є детальний аналіз термінів, їх значення, синонімії та антонімії. Важливо розглянути різні варіанти перекладу термінів, враховуючи міжгалузеві відмінності у значенні. Використання тлумачних словників та професійних джерел допомагає студентам точно зрозуміти значення і правильне вживання термінів. Основні аспекти, на яких слід зосередитися це співвідношення термінів з їх тлумаченням у словниках, аналіз багатозначності термінів та виявлення синонімічних та антонімічних зв'язків між термінами. На цьому етапі необхідно співвіднести термін з тлумачним словником, виявити явище багатозначності, внутрішньогалузевої та міжгалузевої синонімії та антонімії термінів.

3. Складання під час роботи з текстом власного словника термінів мови для спеціальних цілей. Одним із ключових етапів роботи з текстами є складання індивідуального термінологічного словника. Це допомагає студентам систематизувати нову лексику та краще її запам'ятати. Власний словник може містити визначення термінів, приклади їхнього використання у професійних текстах та контекстуальні пояснення. У процесі створення власного словника необхідно звернути увагу на наступні кроки: створення списку ключових термінів, запис визначень та контекстів використання термінів, використання термінів у прикладах власних речень.

4. Використання власного словника термінів мови для спеціальних цілей у ситуаціях професійного спілкування на заняттях з навчання діалогічного та монологічного мовлення. Останній етап передбачає інтеграцію вивченої термінології у мовленнєву практику студентів. Це включає проведення діалогів, написання професійних текстів та моделювання ситуацій, у яких термінологія активно використовується. Практичні завдання дозволяють не лише засвоїти нові терміни, а й навчитися правильно застосовувати їх у професійному контексті.

Етапи роботи з текстами відіграють вирішальну роль у навчанні термінології, оскільки вони забезпечують поетапне засвоєння нової лексики від її виявлення до активного використання. Слід зазначити, що запропонована методика навчання термінології мови для спеціальних цілей базується на асоціативно-рефлекторній теорії навчання, головною метою якої є запам'ятовування. Для запам'ятовування термінів необхідно закріпити

зв'язок між двома асоціаціями – терміном та позначеним ним поняттям – дефініцією. Щоб це запам'ятовування стало механічним, треба навчити студентів активно користуватися термінами зі складеного ними словника. Відповідно до асоціативно-рефлекторної теорії навчання, ефективне засвоєння термінів потребує повторного їх використання в різних контекстах, що сприяє формуванню міцних асоціативних зв'язків. Важливо не лише запам'ятати термін, але й розуміти його значення, особливості використання та правильну граматичну структуру в мовленні. Для забезпечення глибокого засвоєння лексичного матеріалу застосовуються тренувальні вправи спрямовані на активізацію термінів у мовленнєвій діяльності студентів. Розглянемо приклади тренувальних вправ, направлених на краще засвоєння термінологічної лексики.

1. Робота із синонімами та антонімами. Одна з найважливіших вправ для глибокого розуміння термінології – це аналіз синонімічних та антонімічних зв'язків між термінами. Це допомагає студентам оволодіти нюансами значень термінів та їх правильним використанням у професійному контексті. Як приклади, можна використовувати завдання, спрямовані на підбір синонімів та антонімів до термінів, визначення ситуацій, у яких терміни можуть замінювати один одного, створення речень із використанням термінів-антонімів тощо.

2. Визначення значення термінів. Ця вправа спрямована на розвиток здатності студентів аналізувати значення нових слів та розуміти їх у різних контекстах. Використання тлумачних словників допомагає уточнити значення та сфери застосування термінів. Як приклади можна навести завдання з написання визначень термінів, аналіз контекстів, у яких терміни використовуються, обговорення можливих значень багатозначних термінів.

3. Класифікація термінів за категоріями. Групування термінів за тематичними категоріями дозволяє студентам упорядкувати інформацію та краще її засвоїти. Як приклади, розташування термінів за певною ознакою (наприклад, технічні, правові, наукові), визначення терміна, який не підходить до певної групи, складання таблиці класифікації термінів.

4. Переклад та зіставлення термінів. Зворотний переклад термінів допомагає студентам розвивати навички двомовного мислення та вчитися правильно відтворювати значення термінів в обох мовах. Приклади завдань – переклад термінів з англійської на українську і навпаки, аналіз відмінностей у значенні терміна між мовами, написання речень із перекладеними термінами.

5. Комунікативні вправи з використанням термінів. Найбільш ефективний спосіб засвоєння термінології – це її активне використання у мовленнєвій практиці. Виконання діалогічних і монологічних

вправ сприяє закріпленню нових термінів та розвитку мовних навичок. Як приклади, створення діалогів, у яких використовуються професійні терміни, обговорення проблеми, використовуючи професійну лексику, підготовка презентацій із використанням вивчених термінів.

6. Завершення речень та складання текстів. Робота зі структурою речень допомагає студентам навчитись правильно використовувати термінологію у мовленні та письмі. Як приклади можна використовувати наступні завдання – доповнення речень термінами з запропонованого списку, перетворення розрізнених частин речень у логічно зв'язний текст, написання коротких статей або анотацій з використанням термінології.

Виконання тренувальних вправ для засвоєння термінів допомагає студентам не лише запам'ятати нову лексику, а й активно її використовувати у професійному контексті. Через різні види діяльності – аналіз, класифікацію, переклад, комунікацію – студенти отримують всебічний досвід роботи з термінами, що сприяє глибшому розумінню та ефективному їх застосуванню.

Висновки. Основною метою навчання іноземних мов є формування комунікативної компетенції, і саме професійна іноземна мова вирішує професійно-орієнтовані комунікативні завдання. Ефективне навчання термінології в курсі професійної іноземної мови сприяє розвитку професійної компетенції студентів, готує їх до міжнародної комунікації та забезпечує якісне засвоєння спеціалізованої лексики. Реалізувати такі завдання без знання термінології своєї спеціальності неможливо. Використання автентичних текстів, мовних вправ та інтерактивних методів сприяє глибшому засвоєнню термінології та її активному використанню в професійній діяльності.

Навчання магістрів професійної англійської мови вимагає динамічного та спеціалізованого підходу, який відповідає їх високому академічному рівню та професійним потребам. Методи навчання англійської термінології в курсі професійної іноземної мови для магістрів – це, перш за все, методи навчання сприйняттю інформації, адже володіння

термінологією є ключем до успішного професійного спілкування в міжнародному середовищі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гончаренко С.У. Роль термінології у формуванні мовно-професійної компетентності. Вісник Уманського державного педагогічного університету. – 2023. – № 4. – С. 89–97.
2. Зимня І.А. Когнітивні аспекти засвоєння термінології. Філологічні науки. Випуск 2 (86). – 2020. – С. 112–125.
3. Кравченко Т.М., Брецько І.І., Бопко І.З. Методи та прийоми навчання термінологічної лексики у курсі англійської мови професійного спрямування для студентів спеціальності «Маркетинг». Міжнародний науковий журнал "Освіта і наука". – Мукачєво-Ченстохова : РВВ МДУ; Академія ім. Я. Длугоша, 2019. – №Випуск 1(26). – С. 117-121.
4. Комарова О.В. Методи навчання термінології через моделювання професійних ситуацій. Дидактика професійної освіти: сучасні терміни і тренди. – Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти, Університет менеджменту освіти НАПН України. – 2024.
5. Перцова Інна. Методика вивчення термінології на заняттях української мови студентами медичного вузу. International Science Journal of Education & Linguistics. Vol. 2, No. X, 2023, pp. 49-55.
6. Шевчук Т. Р. Особливості навчання читання професійно-орієнтованих текстів на заняттях з іноземної мови. Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та виклики: матеріали II Міжнародної наукової конференції, м. Кривий Ріг, 19 січня, 2024 р. Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця, 2024. С. 364-365.
7. Шевчук Т. Р. Особливості формування термінів у науково-технічних текстах у галузі ІТ. Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень: матеріали VI Міжнародної наукової конференції, м. Біла Церква, 2 лютого, 2024 р. Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця, 2024. С.184-185.
8. Recommendation Of The European Parliament And Of The Council on key competences for lifelong learning. Commission Of The European Communities. Brussels, 30.12.2006 <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:en:PDF>